

ventilerade men som ofta förbisetts sedan dess, och så även här, är nämligen möjligheten att Sten Sture faktiskt var långt mer av en statsman än en ung egoistisk hetsporre. Beträffande strävan efter makt till varje pris borde man ju fråga sig: makt till vad egentligen? Varför inte till att stärka de världsliga institutionerna och den statliga budgeten, det vill säga utföra sitt officiella uppdrag? I så fall var det ju inte nödvändigtvis valet av honom som svensk kung som Sten Sture ville åstadkomma utan en konfiskation av kyrkans jordegendomar. Och i så fall var det detta som var hans drivkraft: att genom de maktmedel som riksföreståndarinstitutionen ställde till buds finansiellt stärka staten, och inte sig själv som person. Det är i alla fall ett perspektiv som borde provas någon gång. Det skulle kunna få en hel del element i Sten Stures levnad att falla på plats, och dessutom kasta ljus över en ännu större fråga: hur vinner man en kamp om staten i en maktlös stat som den svenska under senmedeltiden?

Stockholms universitet

DAG RETSÖ

Martin Hårdstedt, *Finlands svenska historia* (Helsingfors, Stockholm: Svenska litteratursällskapet i Finland, Natur & Kultur 2023). 359 s.

I exempelvis Stockmanns varuhus i Helsingfors är det vanligt att expediterna bär namnbrickor som visar finska, svenska och andra flaggor, som skall visa för kunderna vilka språk som personalen talar. Jag kan inte undvika att bli störd över denna oproblematiserade koppling mellan ett språk och en stat. I just Finlands fall är finska och svenska republikens två officiella språk. Varför skall då en svensktalande Helsingforsbo konstatera att expediten kan tala svenska genom att detta visas av en främmande stats flagga?

Svenska språkets ställning i Finland är en, men långtifrån den enda, av de företeelser som Martin Hårdstedt behandlar i boken *Finlands svenska historia*. Den är i sig en syntes av det fyra band omfattande verket *Finlands svenska historia* (utgivna 2008–2016),¹ författade av respektive Kari Tarkiainen, Nils Erik Villstrand, Max Engman och Henrik Meinander, där Hårdstedt har kompletterat med egen forskning och inläsning. Tack vare detta får också en större läsekrets möjligheten att bekanta sig med deras resultat i ett mer behändigt format. Hårdstedt är en mycket kompetent kännare av Finlands historia och kan tillföra ytterligare perspektiv på den historiska utvecklingen. Samtidigt kan ju ingen vara expert på hela den finländska

1. Del I recenserades av Jonas Nordin i *Historisk tidskrift* 129:4 (2009) medan del tre och fyra recenserades av Bo G. Hall i *Historisk tidskrift* 138:2 (2018). Reds. anm.

historien och därför finns det risk att författaren i vissa avsnitt blir mer beroende av de tidigare utgivna banden, än han är i andra delar, där han själv är expert. Jag tycker mig nog ibland se spår av detta, men inte i den utsträckning att jag upplever det som ett problem.

Men vad är då "Finlands svenska historia"? Den första halvan av boken (och två av de ursprungliga fyra volymerna) handlar om en period då Finland var en del av det svenska riket. Det rör sig alltså om ett slags regional historia, till stor del kopplad till det svenska rikets allmänhistoriska utveckling. På liknande sätt skulle man kunna skriva Smålands eller Norrlands svenska historia. Visserligen var inslaget av ett annat språk än det svenska större än i resten av riket, men det var inget ovanligt att man talade andra språk även i övriga riksdelar. Hårdstedt lägger också stor vikt vid att framhäva att Finland inte på något avgörande sätt skilde sig från andra områden i riket, även om naturligtvis det geografiska läget skapade sina speciella problem. Att finska var det dominerande språket i denna riksdel är något som, menar Hårdstedt i linje med senare tids forskning, mest var en praktisk fråga, som löstes pragmatiskt.

Denna syn avspeglar sig också i upplägget av boken, där det svenska språket gradvis får allt större betydelse. En ungefärlig uppskattning av bokens fyra huvuddelar ger att det utrymme som ges språket som sådant ökar från knappt 30 procent i det medeltida avsnittet (fram till 1560) och 25 procent för den fortsatta svenska tiden (fram till 1812), medan det för storfurstendömet och den självständiga statens del (gränsen dras 1922, efter inbördeskriget och dess efterdyningar) omfattar så mycket som över två tredjedelar. Man skulle kunna uttrycka det så att skildringen under det gemensamma rikets tid framför allt handlar om Finland och dess plats i det svenska riket, medan det för tiden därefter i större grad kommer att handla om det svenska språkets ställning i en omgivning där finskan efterhand blev allt mer dominerande, och där finlandssvenskheten växte fram kring det förra sekelskiftet.

De ovannämnda kronologiska brytpunkterna motsvarar inte helt de man normalt brukar lyfta fram. Visserligen förlorades Finland vid freden i Fredrikshamn år 1809, men först mötet i Åbo år 1812 mellan Bernadotte och den ryske kejsaren Alexander markerade tydligt att detta skulle bli något bestående. Inbördeskriget och tiden omedelbart därefter förs till storfurstendömet historia och upplösningen av det ryska imperiet i samband med första världskriget och revolutionen 1917. På så sätt får Finlands självständighetstid en prägel av en ganska normal statlig utveckling. Språkstriden blir genom denna periodisering en av det självständiga Finlands viktigaste frågor fram till vinterkriget.

Detta kan uppfattas som en harmoniserande tendens och en sådan kan

också sägas spegla mycket av Hårdstedts syn på Finlands roll i det svenska riket och svenska språkets roll i Finland. Detta är naturligtvis inte okontroversiellt, men kan ändå fungera som en motvikt till den historiebild som en stor del av bokens finländska läsare har mött i den äldre finsknationella historieskrivningen, där den svenska tiden ofta beskrivs som en förtrycksperiod, ibland med koloniala förtecken, och där historien i hegeliansk anda fullbordas med den finska statens självständighet.

Man kan med viss rätt säga att *Finlands svenska historia* mer är ett svar på nutidens (och 1800-talets) nationellt inspirerade frågor än på de frågor som fanns under den behandlade tiden. Men det är ju något som gäller all historieskrivning! Och på så sätt spelar boken en viktig roll genom att penetrera viktiga frågor i relationerna mellan den västra och den östra riksdelen, som när Finland blev svenskt, när svenskspråkiga kom dit, om Finland var en speciellt utsatt del av riket eller rentav ett slags koloni. Likaså berörs viktiga frågor i Finlands fortsatta utveckling som storfurstendöme och suverän stat. De svar som ges är väl balanserade och gör upp med många av de myter som har spritts och fortfarande sprids i både Sverige och Finland – tyvärr även bland många av de historiker som inte har några egna djupare kunskaper i Finlands historia!

Mittuniversitetet

JAN SAMUELSON

Peter Sjölund, *Alla är vi valloner: Om sanna och osanna släkthistorier i Sverige* (Stockholm: Norstedts 2023). 244 s.

Omslaget till Peter Sjölund's bok *Alla är vi valloner: Om sanna och osanna släkthistorier i Sverige* är ett kollage. I något som ser ut som en modern vit och fräsch variant av ett 1950-talskök – den ikoniska vattenkannen formgiven av Carl-Arne Breger står i fönstret, brickor från Svenskt Tenn står lutade mot den vita kakelväggen och AWAB:s stegpall står mitt på golvet – återfinns en handfull historiska personer inklippta. Jag gissar att de ska representera de som gått före oss och att köket ska koppla ihop oss alla. För på ett plan är vi alla släkt med varandra.

Författaren genealogen Peter Sjölund har de senaste åren blivit något av en kändis för den bredare allmänheten när han hjälpte polisen att lösa dubbelmordet i Linköping 2020. Klassisk släktforskning kombinerat med DNA-teknik och en mycket erfaren släktforskare låg bakom genombrottet. Bilden av genealogen förändrades över en natt. I sin senaste bok ger sig Sjölund i kast med olika släktförfalskningar genom tiderna. Eller kanske mest i äldre